

Paweł Landwójtowicz¹
Instytut Nauk o Rodzinie
Wydział Teologiczny
Uniwersytet Opolski

Duszpasterstwo Rodzin a Nauki o Rodzinie²

Świadomość zmian jakie zachodzą w naszej rzeczywistość życia indywidualnego i społecznego, a zatem także życia małżeńskiego i rodzinnego powoduje w coraz większą potrzebę rozwinięcia naukowej refleksji nad istotą, celami oraz sposobami funkcjonowania tych podstawowych i naturalnych wspólnot jakimi od zarania istnienia ludzkości są małżeństwo i rodzina. Z tego powodu zaistnienie i rozwój takiej dziedziny wiedzy jakim są Nauki o Rodzinie wydaje się być logicznym i właściwym następstwem. Jako, że kierunek ten dopiero zaczyna powoli wypracowywać swój metodologiczny status wśród całości wiedzy, nieodzownym staje się odnajdywanie relacji i powiązań z różnymi dziedzinami poznania, by Nauki o Rodzinie mogły wypracować i zająć właściwe sobie miejsce i status.

Celem niniejszego artykułu będzie próba omówienia relacji metodologicznych, jakie mogą zachodzić między dwiema dziedzinami wiedzy jakimi są: Nauki o Rodzinie i Duszpasterstwo Rodzin. Nie jest to proste zadanie, ani łatwy cel do osiągnięcia, gdyż obie te dziedziny wciąż jeszcze znajdują się na etapie dookreślania swych zakresów pojęciowych i metodologicznych. Na wstępie przedstawimy próbę określenia czym są Nauki o Rodzinie, następnie czym jest Duszpasterstwo Rodzin, by na końcu tegoż przedłożenia uwypuklić, to co łączy obie dziedziny wiedzy i jak ewentualnie warto w dalszej perspektywie rozwijać współpracę między nimi.

Nauki o Rodzinie oficjalnie jako kierunek studiów (a zatem można także wnioskować, że i dziedzina wiedzy), została ostatecznie po wieloletnich debatach zatwierdzona w Polsce przez Radę Główną Szkolnictwa Wyższego 12.01.1995 r.³ Potrzeba zaistnienia takiej

---

¹ ks. dr hab. Paweł Landwójtowicz, prof. UO (ur. 1971 r.)

kapłan diecezji opolskiej (święcenia 1996 r.), studia doktoranckie w Instytucie Teologii Pastoralnej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego - specjalizacja duszpasterstwo rodzin (1997-2001), ukończone obroną pracy doktorskiej *Duszpasterstwo rodzin wobec samotnych matek i ich postaw macierzyńskich. Studium pastoralne w świetle badań w „Domach Matki i Dziecka”*, napisaną pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Józefa Wilka SDB; absolwent Podyplomowego Studium Rodziny KUL (1997-1999) oraz Studium Poradnictwa Psychologicznego i Psychoterapii dla Duchownych KUL (1999-2001); doradca rodzinny, mediator, systemowy terapeuta rodzinny (w procesie certyfikacji) w Diecezjalnej Poradni Rodzinnej w Opolu i dyrektor tej placówki (od 2001 r.); sekretarza Zarządu Diecezjalnej Fundacji Ochrony Życia (od 2001 r.); adiunkt w Katedrze Teologii Pastoralnej i Duszpasterstwa Rodzin Wydziału Teologicznego UO (2001-2010); adiunkt w katedrze Duszpasterstwa Profilaktyki i Dysfunkcji Rodziny w Instytucie Nauk o Rodzinie UO (od 2010 do 2012 r.); sekretarz Rady Instytut Nauk o Rodzinie (od 2011 r.); kierownik katedry Antropologii i Teologii Rodziny w Instytucie Nauk o Rodzinie UO (od września 2012 r. do września 2016); kierownik katedry Duszpasterstwa i Profilaktyki Dysfunkcji Rodziny w Instytucie Nauk o Rodzinie UO (od września 2016); kierownik studiów doktoranckich Nauk o Rodzinie UO (od września 2016); habilitacja w oparciu o dysertację *Duszpasterkie poradnictwo małżeńskie w Polsce. Studium pastoralne* (2011 r.).

adres do korespondencji: ul. Kominka 1a; 45-032 Opole; Polska;

e-mail:plandwojtowicz@uni.opole.pl

² Artykuł ukazał się: P. LANDWÓJTOWICZ, *Duszpasterstwo rodzin a „Nauki o rodzinie”*, w: G. KOSZAŁKA, M. STOPIKOWSKA (red.), *Nauki o Rodzinie – tradycje i perspektywy edukacyjne*, Gdańsk 2007, s. 225-233.

³ Nauki o rodzinie – odrębnym kierunkiem studiów, s. http://www.insr.uksw.edu.pl/hist/h_nau.htm, z dn. 12.09.2007.

dziedziny wiedzy wynika z postępu całości innych dziedzin nauki, które w odniesieniu do małżeństwa i rodziny dokonując dogłębnych analiz, jednak zaniedbują syntetycznych i konkretnych wniosków dla praktyki życia. Wydaje się zatem, że podstawowym celem zaistnienia dziedziny wiedzy Nauki o Rodzinie jest wypracowywanie w oparciu o szereg szczegółowych dziedzin wiedzy, takich całościowych opracowań, które pomogą lepiej małżeństwu i rodzinie funkcjonować oraz realizować swe fundamentalne cele i zadania. Następnym krokiem byłoby tworzenie własnych analiz wtórnych i wypracowywanie nowych koncepcji odnośnie do małżeństwa i rodziny.

Dotychczasowy sposób podejmowania refleksji naukowej nad małżeństwem i rodziną, choć prowadzony przez szereg nauk, przede wszystkim idiograficznych, nomotetycznych oraz stosowanych, dostarczał przez nie, niestety wiedzy cząstkowej i nie pozwalał pogłębiać całościowego rozumienia czym jest małżeństwo i rodzina⁴ oraz zachodzących w nich zmian, a także wypracowywania adekwatnej strategii wsparcia ich i pomocy. Zatem fundamentalnym zadaniem dla Nauk o Rodzinie staje się tworzenie systemu wiedzy teoretyczno-praktycznej o małżeństwie i rodzinie. Ujęcie systemowe zakłada solidarny i komplementarny współdziałanie wszystkich nauk zajmujących się małżeństwem i rodziną jako przedmiotem materialnym, w tworzeniu oraz przekazywaniu wiedzy o tej podstawowej ludzkiej rzeczywistości życia. W związku z powyższym podstawowym dorobkiem Nauk o Rodzinie powinien stawać się harmonijny zespół prawd o małżeństwie i rodzinie, które się nawzajem interpretują i dopełniają, dając całościową wizję⁵.

By można było mówić o Naukach o Rodzinie jako dziedzinie wiedzy należy podjąć próbę wyodrębnienia aspektów poznawczych wchodzących jej skład dyscyplin i podziału ich na nauki normatywne, opisowe i stosowane. Do nauk normatywnych w Nauce o Rodzinie zaliczamy te, które potrafią i mają ku temu metody, by poprzez światło rozumu z praw zapisanych w naturze człowieka odczytywać miary i zasady tego co dobre a co złe. Zakłada to studium filozofii, zwłaszcza metafizyki, antropologii oraz etyki, ze szczególnym uwzględnieniem bioetyki i filozofii społecznej. Z dorobku filozofii, etyka społeczna wyprowadza uprawnienia i obowiązki człowieka. Zespół tych uprawnień i obowiązków składa się na zhierarchizowany układ aksjologiczny ponadczasowych prawd o człowieku i jego naturze, który stanowi wyznacznik dla ludzkich zachowań w każdym kontekście historycznym i uwarunkowań społeczno-politycznych⁶. Do dziedzin normatywnych w wymiarze konfesyjnym, należy zaliczyć również teologię, która badając objawioną prawdę o Bogu, człowieku, o małżeństwie i rodzinie, postrzega w wyprowadzanych normach fundament dla ludzkiego wyboru i działania⁷. Niemniej dla zapewnienia obiektywności Nauk o Rodzinie i uwzględniając konteksty kulturowe, należy przyjąć, iż tego typu normatywność zakłada świadomość wiary i z tego powodu nosi na sobie pewne piętno ograniczoności. Warte jest to zauważenia i podkreślenia, dla pełnego rozumienia dalszych analiz niniejszego artykułu.

Nauki opisowe dla Nauk o Rodzinie pełnią rolę tworzywa dla nauk normatywnych oraz umożliwiają rozpoznanie i dostosowanie modelu rodziny do współczesnych potrzeb społecznych i kulturowych. Obejmują one wiedzę przyrodniczą, psychologiczną i społeczną, jak biologię, medycynę, psychologię, pedagogikę, socjologię, nauki ekonomiczne i polityczne, demografię oraz massmedia. Zadaniem nauk opisowych dla Nauki o Rodzinie jest dostar-

⁴ J. KŁYS, *Nauki o Rodzinie*, Studia nad Rodziną 8(2005) nr 1, s. 35.

⁵ Nauki o rodzinie..., jw., s. http://www.insr.uksw.edu.pl/hist/h_nau.htm, z dn. 12.09.2007.

⁶ Por. J. KŁYS, jw., s. 38.

⁷ Por. TAMŻE.

czanie diagnoz i opracowywanie prognoz funkcjonowania małżeństwa i rodziny w naszej rzeczywistości⁸.

Natomiast wnioski praktyczne przynależą do nauk stosowanych. Należą do nich polityka społeczna, rodzinna i ludnościowa, która stawiać się ma prakseologicznym wykładnikiem wartości uznawanych za cele. Dyscypliny te powinny wskazywać realne sposoby przekształcania naszej rzeczywistości zgodnie z potrzebami ludzi i tworzonych przez nich wspólnot⁹. Wydają się, że Duszpasterstwo Rodzin wpisuje się w ten zakres dziedzin wiedzy Nauki o Rodzinie.

By można było mówić o właściwym zaistnieniu i funkcjonowaniu takiej dziedziny wiedzy jakim jest Nauka o Rodzinie, nie można pominąć znaczenia jej interdyscyplinarności. Zmierza ona do osiągnięcia funkcjonalnie powiązanej wizji całościowej, przybliżanej i wyjaśnianej przez ujęcia cząstkowe. Nauki o Rodzinie mieszczą się w obszarze zakreślonym wzajemnym spotkaniem się ze sobą metodologicznie autonomicznych dyscyplin teologicznych, humanistycznych, społecznych i przyrodniczych. Tym co wszystkie dziedziny wiedzy powinno integrować w Naukach o Rodzinie, to troska o rzetelną identyfikację i promocję małżeństwa i rodziny przez zapewnienie im optymalnych warunków rozwoju i wzrostu¹⁰, czyli dobrze pojętą promocję, profilaktykę i w miarę potrzeb terapię.

Następny etap naszych rozważań prowadzi nas ku Duszpasterstwu Rodzin. Przez Duszpasterstwo Rodzin zwykle¹¹ rozumieć się rodzaj zbawczej posługi Kościoła katolickiego skierowanej na małżeństwo i rodzinę, którego celem jest okazywanie pomocy małżeństwu i rodzinie (w pierwszym rzędzie małżeństwu i rodzinie katolickiej) w odkrywaniu i przeżywaniu swego powołania i posłannictwa¹². Owo duszpasterstwo należy widzieć trojako: po pierwsze jako teorię¹³, czyli refleksję naukową – w tym znaczeniu duszpasterstwo rodzin jest dziedziną teologii pastoralnej jako nauki o samourzeczywistnianiu się Kościoła w świecie¹⁴; po drugie jako praktykę, czyli działanie właściwe Kościołowi katolickiemu – w tym znaczeniu duszpasterstwo rodzin jest zbawczą posługą Kościoła katolickiego skierowaną przede wszystkim wobec małżeństwa i rodziny powstałej na fundamencie sakramentu małżeństwa¹⁵; po trzecie jako istniejące i funkcjonujące struktury kościelne: od Komisji Episkopatu Polski do spraw Rodziny, poprzez struktury diecezjalne, rejonowe, dekanalne, do parafialnego poradnictwa życia rodzinnego¹⁶.

⁸ Por. TAMŻE, s. 39.

⁹ TAMŻE.

¹⁰ J. SZ. SZYMCZAK, *Interdyscyplinarność Instytutu Nauk o Rodzinie*, s. <http://www.isnr.uksw.edu.pl/wsr.htm>, z dn. 18.09.2007.

¹¹ Nieco inną definicję podaje K. Wojacek, określając duszpasterstwo rodzin, jako „działalność Kościoła, która pełni zbawcze posłannictwo wobec rodziny, obejmując wszystkie etapy jej rozwoju oraz całość treści jej życia w perspektywie sakramentalności małżeństwa i wymiaru eklezjalnego rodziny”. Zob. K. WOJACEK, *Koncepcja duszpasterstwa rodzin w „Familiaris consortio”*, w: A.L. SZAFRAŃSKI (red.), *Małżeństwo i rodzina w świetle nauki Kościoła i współczesnej teologii*, Lublin 1985, s. 288.

¹² J. BUXAKOWSKI, *Wprowadzenie do teologii duszpasterstwa rodzin*, Pelplin 1999, s. 4.

¹³ Por. P. PORĘBA, *Potrzeba naukowego duszpasterstwa rodzin*, Roczniki Teologiczno-Kanoniczne 18(1971) z. 3, s. 113-144.

¹⁴ J. WILK, *Czym jest duszpasterstwo rodzin?*, Homo Dei 67(1998) nr 2, s. 33.

¹⁵ TAMŻE.

¹⁶ *Duszpasterstwo Rodzin*, s. <http://www.isnr.uksw.edu.pl/sloownik/duszpaster.htm>, z dn. 12.09.2007.

Punktem odniesienia dla duszpasterstwa rodzin jest katolickie małżeństwo i rodzina¹⁷. Oznacza to, że ta właśnie rzeczywistość ze swoją specyfiką ma być źródłem przy określaniu charakteru i zadań posługi duszpasterskiej. Można w tym dostrzec dwa zasadnicze aspekty istnienia katolickiego małżeństwa i rodziny - teologiczny i kairologiczny, czyli wymiar nadprzyrodzony i naturalny¹⁸.

W aspekcie teologicznym małżeństwo i rodzina postrzegana jest jako zamierzona i planowana w stwórczych planach Boga. Ta celowość przynosi określonego typu wezwania i perspektywę rozwoju. Nadaje także tej wspólnoty niezwykłą godność, której nie podważył, ani odebrał nawet grzech pierworodny. Małżeństwo i rodzina stają się obrazem przymierza między Bogiem i ludźmi, co w perspektywie zbawczej męki Jezusa pozwala wpisać małżeństwo i rodzinę w Boże plany zbawcze Kościoła, jako sakrament. Fundamentem dla działań duszpasterstwa rodzin staje się fakt sakramentalności małżeństwa jako skutecznej więzi miłości Chrystusa do Kościoła¹⁹. Dlatego małżeństwo i rodzina postrzegane są jako podmioty działań duszpasterskich w Kościele²⁰.

Aspekt kairologiczny (naturalny) pozwala dostrzec realizowanie zbawczych działań w małżeństwie i rodzinie oraz poprzez nie, w rzeczywistości danego czasu, kontekstu historyczno-społecznego. Przy założeniu, że są to rzeczywistości dynamiczne i nieustannie zmieniające się i dostosowujące się, trzeba przyjąć, że duszpasterstwo rodzin ma za zadanie iść „krok w krok” za małżeństwem i rodziną na poszczególnych etapach ich rozwoju życiowego, a także we wszelkich okolicznościach historyczno-społecznych. Podstawowym zadaniem dla duszpasterstwa rodzin po rozpoznaniu „znaków czasu” staje się ochrona przed zagrożeniem i wsparcie jej w zachowaniu własnej tożsamości, jako wspólnoty „życia i miłości”²¹.

Następstwem tak postrzeganych wymiarów katolickiego małżeństwa i rodziny są zadania duszpasterstwa rodzin. Wśród wielu form tej działalności można wymienić między innymi: ochronę życia człowieka od poczęcia do naturalnej śmierci, wspieranie rodziny w wychowaniu następnego pokolenia do życia w rodzinie (określane jako wychowanie do miłości), wieloetapowe przygotowanie do małżeństwa sakramentalnego, poradnictwo rodzinne, opieka nad młodymi małżeństwami, wsparcie małżeństw i rodzin przeżywających kryzysy duchowe i materialne, tworzenie wspólnot rodzinnych²².

Skuteczność wypełniania powyższych zadań duszpasterstwa rodzin zależy w głównej mierze od tego, czy podejmowane są one zgodnie z zasadami praktycznego działania wypracowanymi przez teoretyków. Możemy mówić o dwóch grupach zasad działania duszpasterstwa rodzin. Pierwsza to zasady doktrynalne - kierownicze, a druga to zasady realizacyjne.

W pracy duszpasterskiej z małżeństwami i rodzinami należy stosować trzy zasady doktrynalne: a) teologicznej motywacji; b) pierwszeństwa środków nadprzyrodzonych; c) podmiotowości rodziny. Zasada teologicznej motywacji w swej istocie polega na okazywaniu zamysłu Boga wobec małżeństwa i rodziny poprzez głoszenie im Dobrej Nowiny. Zatem bardzo ważne jest dostarczanie argumentów teologicznych, opartych o zmysł wiary, które pozwolą spojrzeć na wszelkie sprawy małżeństwa i rodziny w perspektywie ich zbawienia i

¹⁷ Por. J. WILK, *Duszpasterstwo rodzin. Próba określenia jego istoty*, Roczniki Teologiczno-Kanoniczne 27(1980) z. 6, 72.

¹⁸ J. WILK, *Czym jest duszpasterstwo...*, s. 35.

¹⁹ B. MIERZWIŃSKI, J. WILK, R. BIELEŃ, *Duszpasterstwo rodzin*, w: R. KAMIŃSKI, *Teologia pastoralna*, t. 2, Lublin 2002, s. 413.

²⁰ Por. J. KŁYS, *Podmiotowe uwarunkowania duszpasterstwa rodzin*, w: K. MAJDAŃSKI (red.), *Teologia małżeństwa i rodziny*, t. 2, Warszawa 1990, s. 111-154.

²¹ TAMŻE, s. 415.

²² *Duszpasterstwo Rodzin*, s. <http://www.isnr.uksw.edu.pl/sloownik/duszpaster.htm>, z dn. 12.09.2007.

planów Boga. Istotne zatem jest budowanie duchowości małżeńskiej i rodzinnej, która staje się najwłaściwszą płaszczyzną do podejmowania decyzji w perspektywie życia wiecznego²³. Zasada pierwszeństwa środków nadprzyrodzonych zakłada, iż małżeństwo i rodzina potrzebują łaski dla uzdrowienia z grzechów, stąd dążenie duszpasterstwa rodzin do pogłębienia życia sakramentalnego (sakramentu pokuty i eucharystii), które w perspektywie nadprzyrodzonej uzdrawia małżeństwo, a w perspektywie naturalnej pozwala uzyskiwać pokój, przebaczenie wzajemne i zrozumienie²⁴. Natomiast zasada podmiotowości rodziny zakłada, że małżeństwo i rodzina poprzez fundament sakramentu małżeństwa staje się Domowym Kościołem, miejscem obecności Boga w życiu wspólnoty ludzkiej. A okazywanie sobie wzajemnej miłości poprzez słowa, gesty i uczynki czyni komunie, wspólnotę z nich, dzięki której dostępują zbawiania. Ta zasada koresponduje z zasadą pomocniczości, która zakłada, że nie wolno wyręczać ani zastępować rodziny, w tym co sama może doskonale realizować, ale trzeba jej tylko pomagać i ją wspierać²⁵.

Wśród zasad realizacyjnych wyróżniamy: a) zasadę aktualizacji; b) zasadę różnicowania i progresji; c) zasadę integracji i współpracy²⁶. Ważne wydaje się w tym miejscu zasygnalizowanie, że w tych zasadach duszpasterstwo rodzin korzysta z nauk pomocniczych, takich na przykład jak: - psychologia, - socjologia, - pedagogika.

Zasada aktualizacji opiera się na założeniu, że małżeństwo i rodzina podlegają dziś nieustannym przemianom i wpływom. Dlatego, by skutecznie wspierać rodzinę i małżeństwo trzeba tę sytuację dobrze zdiagnozować. Służą temu rozpoznawanie sytuacji poprzez różnego typu naukowe działania diagnostyczne oraz interpretacja otrzymanych wyników. Ważnym zaznaczenia jest, że dla duszpasterstwa rodzin interpretacja winna dokonywać się o normy teologiczne. Stąd mówi się o ewangelicznej interpretacji (tzw. osąd ewangeliczny).

Zasada różnicowania i progresji pozwala dostrzec w małżeństwie i rodzinie nieustanny rozwój, który wymaga właściwego dostosowania się i wpierania małżeństwa i rodziny. Każdy etap ontogenetycznego rozwoju małżeństwa i rodziny wymaga zastosowania innych środków wsparcia.

Zasada integracji i współpracy zakłada, że dobro rodziny jest wieloaspektowe, dlatego nie da się jednym działaniem zaspokoić wszystkich potrzeb małżeństwa i rodziny. Czym istotnym, jest również takie duszpasterskie postępowanie, które nie upatrywałoby we wspólnocie małżeńsko-rodzinnej biernego przedmiot działania, lecz odwrotnie, że jest to wspólnota podmiotowa, która sama najlepiej potrafi tak dobierać środki działania przynoszące najlepsze efekty. Zasada współpracy oznacza także działanie wszelkich struktur duszpasterskich, które będzie dopełnieniem a nie rywalizacją²⁷.

Dla realizacji tych zasad w duszpasterstwie rodzin wymagane są specyficzne okoliczności. By one były skuteczne powinny być spełnione następujące warunki: a) kształtowanie świadomości, że troska o rodzinę jest w dobie obecnej pierwszoplanowym zadaniem Kościoła i państwa; b) budowanie poczucia wsparcia otrzymywanego przez rodziny od Kościoła; c) prowadzenie badań na temat aktualnej sytuacji rodzin; d) poznanie nauczania Kościoła o małżeństwie i rodzinie; e) kształcenie kompetentnych kadr dla duszpasterstwa rodzin przy zaakcentowaniu wzrostu jakościowego oraz ilościowego; f) rozwijanie profilaktyki i terapii głównych zagrożeń rodziny (aborcja, antykoncepcja, alkoholizm, narkomania, rozwody,

²³ J. WILK, *Duszpasterstwo rodzin; zasady praktycznego działania*, Homo Dei 67(1998) nr 4, s. 46.

²⁴ Por. B. MIERZWIŃSKI, J. WILK, R. BIELEŃ, *iw.*, s. 416.

²⁵ Por. TAMŻE, s. 417.

²⁶ Por. J. WILK, *Duszpasterstwo rodzin...*, s. 51-55.

²⁷ Por. B. MIERZWIŃSKI, J. WILK, R. BIELEŃ, *iw.*, s. 418-419.

bezrobocie, wyjazdy zarobkowe za granicę); g) ścisła współpraca księży i ludzi świeckich w duszpasterstwie rodzin; h) systematyczne rozwijanie struktur duszpasterstwa rodzin i ich adaptacja do aktualnych potrzeb²⁸.

Istotnym elementem duszpasterstwa rodzin są także ogólne funkcje z nim związane. Można wyróżnić dwie podstawowe funkcje: usprawniającą i dopełniającą. Funkcja usprawniająca polega na wydobywaniu i ożywianiu licznych darów naturalnych, które są udziałem małżeństwa i rodziny, jak i wielu darów płynących z sakramentu małżeństwa i wszczęcia we wspólnotę Kościoła. Pomoc ta jest konieczna, ponieważ istnieje wiele przeszkód uniemożliwiających rodzinom życie i działanie pełnią swego bogactwa. W zakres tej funkcji wchodzi poradnictwo, poszerzanie wiedzy i umiejętności oraz wspieranie różnych inicjatyw, jak na przykład rozwój ruchów małżeńskich i rodzinnych, działalność charytatywna, społeczna i polityczna. Natomiast funkcja dopełniająca jest związana z charyzmatem kapłańskim i dotyczy posłannictwa kapłana-duszpasterza. Polega ona na głoszeniu Słowa Bożego, na przewodniczeniu liturgii oraz sprawowaniu sakramentów z rodzinami i dla rodzin²⁹.

Pierwszym nasuwającym się wnioskiem co do relacji między Naukami o Rodzinie a Duszpasterstwem Rodzin jest uznanie, że dziedzina wiedzy jaką są nauki o Rodzinie jest treściowo szersza niż dziedzina Duszpasterstwa Rodzin. Duszpasterstwo Rodzin należy zaliczyć jako element składowy Nauk o Rodzinie, dopełniający całościowej wizji czym jest małżeństwo i rodzina oraz wskazującej na cele i zadania. W swej istocie Duszpasterstwo Rodzin można zaliczyć do nauk stosowanych w palecie wszystkich innych dziedzin wiedzy wchodzących w skład Nauk o Rodzinie. Niemniej ważnym jest w tym momencie dostrzeżenie, że Duszpasterstwo Rodzin czerpie swą normatywność z teologicznych rozważań o małżeństwie i rodzinie, których punkt wyjścia zawarty jest w nadprzyrodzonym objawieniu. Stąd zaznaczenie, że działalność Duszpasterstwa Rodzin ukierunkowana jest na małżeństwa i rodziny konfesyjne, które swe życie oparły na sakramencie małżeństwa. Choć oczywiście aktywność Duszpasterstwa Rodzin jest otwarta także na inne małżeństwa i rodziny, nie związane fundamentami wiary, z racji swej apostołskiej i ewangelizacyjnej misji.

Drugim wnioskiem jest to, iż Duszpasterstwo Rodzin dla realizacji swych celów kozystać ma i musi z osiągnięć innych dziedzin wiedzy opisujących i poznających naszą rzeczywistość. Stąd w takim wymiarze Nauki o Rodzinie pełnią pomocną rolę wobec Duszpasterstwa Rodzin rozwijając badania naukowe oraz dokonując syntezy zachodzących zmian w społeczeństwie, kulturze i samym człowieku. Bez tych działań spełnianie posłannictwa przez Duszpasterstwo Rodzin byłoby nie możliwe.

Trzecim istotnym i praktycznym wnioskiem jest dostrzeżenie tego, że Nauki o Rodzinie poprzez sprawowanie funkcji edukacyjnej, jako kierunek studiów przygotowuje potencjalnych pracowników Duszpasterstwa Rodzin, wyposażając ich w szeroką i dogłębną wiedzę na temat małżeństwa i rodziny w naszej zmieniającej się rzeczywistości, umiejętności diagnostyczne oraz umiejętności praktycznego przychodzenia z pomocą małżeństwom i rodzinom będącym w sytuacjach trudnych lub kryzysowych.

Wydaje się, że czym nieodzownym jest pogłębianie wzajemnych relacji między Naukami o Rodzinie a Duszpasterstwem Rodzin. Zaowocować to powinno pogłębieniem wizji człowieka, małżeństwa i rodziny zakresie nauk normatywnych Nauk o Rodzinie. Duszpasterstwo Rodzin może bowiem praktycznie udowadniać racje założeń teologicznych. Potwier-

²⁸ B. MIERZWIŃSKI, *Duszpasterstwo rodzin*, w: E. OZOROWSKI, *Słownik małżeństwa i rodziny*, Warszawa 1999, s. 101.

²⁹ Por. J. WILK, *Czym jest duszpasterstwo rodzin? ...*, s. 33-42.

dzając tym samym obiektywność przesłanek wywiedzionych z objawienia Bożego, które wymyka się narzędziom poznawczym nauk stosowanych. Duszpasterstwo Rodzin natomiast zyskać może na obiektywności podejmowanych działań poprzez ugruntowanie metodologiczne badań oraz pełniejszym i jeszcze bardziej profesjonalnym przygotowaniem swych kadr.